॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥प्रथमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां षष्ठमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

प्राचीनंव꣣शं करोति देवमनुष्या दिशो व्यभजन्त प्राचीं देवा दक्षिणा पितरः प्रतीचीम्मनुष्या उदीचीꣳ रुद्रा यत्प्राचीनंव꣣शं करोति देवलोकमेव तद्यजमान उपावर्तते परि श्रयत्यन्तर्हितो हि देवलोको मनुष्यलोका-न्नास्माल्लोकाथ्स्वेतव्यमिवेत्याहुः को हि तद्वेद यद्यमुष्मिंल्लोके-ऽस्ति वा न वेति दिक्ष्वतीकाशान्करोति॥१॥

उभयोर्लोकयोरभिजित्यै केशश्मश्रु वपते नखानि निकृन्तते मृता वा एषा त्वगमेध्या यत्केशश्मश्रु मृतामेव त्वचममेध्यामपहत्य यज्ञियो भूत्वा मेधमुपैत्यङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्तोऽफ्सु दीक्ष्यातपसी प्रावेशयन्नफ्सु स्नाति साक्ष्यादेव दीक्ष्यातपसी अव रुन्द्धे तीर्थे स्नाति तीर्थे हि ते ताम्प्रावेशयन्तीर्थे स्नाति॥२॥

तीर्थमेव समानानां भवत्यपोऽश्नात्यन्तरत एव मेध्यो

भवति वासंसा दीख्षयति सौम्यं वै ख्षौमं देवतया सोमंमेष देवतामुपैति यो दीख्षंते सोमंस्य तनूरंसि तनुवंम्मे पाहीत्याह स्वामेव देवतामुपैत्यथो आशिषंमेवैतामा शास्तेऽग्नेस्तूषाधानं वायोर्वातपानंम्पितृणान्नीविरोषंधीनाम्प्रघातः॥ ३॥

आदित्यानां प्राचीनतानो विश्वेषां देवानामोतुर्नख्षंत्राणामतीव एतथ्संर्वदेवत्यं यद्वासो यद्वासंसा दीख्षयंति सर्वाभिरेवैनं देवताभिर्दीख्षयति बहिःप्राणो वै मनुष्यंस्तस्याशंनम्प्राणो-ऽश्नाति सप्राण एव दीख्षत आशितो भवति यावानेवास्यं प्राणस्तेनं सह मेधमुपैति घृतं देवानाम्मस्तु पितृणान्निष्पंक्कम्मनुष्याणान्तद्वै॥ ४॥

एतथ्संर्वदेवत्यं यन्नवंनीतं यन्नवंनीतेनाभ्यङ्क्ते सर्वा एव देवताः प्रीणाति प्रच्युंतो वा एषोऽस्माल्लोकादगंतो देवलोकं यो दीख्षितोऽन्तरेव नवंनीतन्तस्मान्नवंनीतेनाभ्यंङ्क्ते-ऽनुलोमं यजुंषा व्यावृत्त्या इन्द्रो वृत्रमंहन्तस्यं कनीनिंका परांपतत्तदाञ्जनमभवद्यदाङ्क्ते चख्षुंरेव भ्रातृंव्यस्य वृङ्क्ते दख्षिंणम्पूर्वमाङ्क्ते॥ ५॥

स॒व्यꣳ हि पूर्व॑म्मनु॒ष्या॑ आ॒ञ्जते॒ न नि धा॑वते॒ नीव॒ हि म॑नु॒ष्या॑ धाव॑न्ते॒ पञ्च॒ कृत्व॒ आङ्क्ते॒ पञ्चा॑ख्षरा प॒ङ्क्तिः पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञमे॒वाव॑ रुन्द्धे॒ परि॑मित॒माङ्क्तेऽप॑रिमित॒ꣳ हि म॑नु॒ष्या॑ आ॒ञ्जते॒ सतू॑ल॒याङ्क्तेऽप॑तूलया॒ हि म॑नु॒ष्या॑ आ॒ञ्जते॒ व्यावृ॑त्त्यै॒ यदप॑तूलयाञ्जी॒त वज्र॑ इव स्या॒थ्सतू॑ल॒याङ्क्ते॑ मित्र॒त्वाय॑॥६॥

इन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑ह॒न्थ्सोऽ३॒ पोऽ३॒ भ्य॑म्रियत॒ तासां॒ यन्मेध्यं॑ य॒ज्ञिय॒ꣳ सदे॑व॒मासी॒त्तदपोद॑क्राम॒त्ते द॒र्भा अ॑भव॒न् यद्द॑र्भपुञ्जी॒लैः प॒वय॑ति॒ या ए॒व मेध्या॑ य॒ज्ञिया॒ः सदे॑वा॒ आप॒स्ताभि॑रे॒वैन॑म्पवयति॒ द्वाभ्या॑ं पवयत्यहोरा॒त्राभ्या॑मे॒वैन॑म्पवयति त्रि॒भिः प॑वयति॒ त्रय॑ इ॒मे लो॒का ए॒भिरे॒वैन॑ं लो॒कैः प॑वयति प॒ञ्चभि॑ः॥७॥

प॒व॒य॒ति॒ पञ्चा॑ख्षरा प॒ङ्क्तिः पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञायै॒वैन॑म्पवयति ष॒ड्भिः प॑वयति॒ षड्वा ऋ॒तव॑ ऋ॒तुभि॑रे॒वैन॑म्पवयति स॒प्तभि॑ः पवयति स॒प्त छन्दा॑ꣳसि॒ छन्दो॑भिरे॒वैन॑म्पवयति न॒वभि॑ः पवयति॒ नव॒ वै पुरु॑षे प्रा॒णाः सप्रा॑णमे॒वैन॑म्पव-य॒त्येक॑वि॒ꣳशत्या पवयति॒ दश॒ हस्त्या॑ अ॒ङ्गुल॑यो॒ दश॒ पद्या॑ आ॒त्मैक॑वि॒ꣳशो यावा॑ने॒व पुरु॑ष॒स्तमप॑रिवर्गम्॥८॥

प॒व॒य॒ति॒ चि॒त्पतिं॑स्त्वा पुना॒त्वित्या॑ह॒ मनो॒ वै चि॒त्पति॒र्मन॑सै॒वैन॑म्पवयति वा॒क्पतिं॑स्त्वा पुना॒त्वित्या॑ह वा॒चैवैन॑म्पवयति दे॒वस्त्वा॑ सवि॒ता पु॑ना॒त्वित्या॑ह सवि॒तृप्र॑सूत ए॒वैन॑म्पवयति॒ तस्य॑ ते पवित्रपते प॒वित्रे॑ण॒ यस्मै॒ कम्पु॒ने तच्छ॑केय॒मित्या॑हा॒शिष॑मे॒वैतामा शा॑स्ते॥९॥

अ॒ती॒का॒शान्क॑रो॒त्यवे॑शयन्ती॒र्थे स्नाति प्रघा॒तो म॑नु॒ष्या॑णा॒न्तद्वा आङ्क्ते मित्र॒त्वाय॑ प॒ञ्चभि॒रप॑रिवर्गम॒ष्टाच॑त्वारि॒ꣳशच्च॥१॥॥ [१]

याव॑न्तो॒ वै दे॒वा य॒ज्ञायापु॑नत॒ त ए॒वाभ॑व॒न् य ए॒वं वि॒द्वान् य॒ज्ञाय॑ पुनी॒ते भव॑त्ये॒व ब॒हिः प॑वयि॒त्वान्तः प्र पा॑दयति मनुष्यलो॒क ए॒वैन॑म्पवयि॒त्वा पू॒तन्दे॑वलो॒कम्प्र ण॑य॒त्यदी॑ख्षित॒ एक॒याहु॒त्येत्या॑हुः स्रु॒वेण॒ चत॑स्रो जुहोति दीख्षित॒त्वाय॑ स्रु॒चा प॑ञ्च॒मीम्पश्चा॑ख्षरा प॒ङ्क्तिः पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञमे॒वाव॑ रुन्द्ध॒ आकू॑त्यै प्र॒युजे॒ऽग्नये॑॥१०॥

स्वाहेत्या॒हाकू॑त्या॒ हि पुरु॑षो य॒ज्ञम॒भि प्र॑यु॒ङ्क्ते यजे॒येति॑ मे॒धाये॒ मन॑से॒ऽग्नये॒ स्वाहेत्या॑ह मे॒धया॒ हि मन॑सा॒ पुरु॑षो य॒ज्ञम॑भि॒गच्छ॑ति॒ सर॑स्वत्यै पू॒ष्णेऽग्नये॒ स्वाहेत्या॑ह॒ वाग्वै सर॑स्वती पृथि॒वी पू॒षा वा॒चैव पृ॑थि॒व्या य॒ज्ञम्प्र यु॑ङ्क्ते॒ आपो॑

देवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुव॒ इत्या॑ह॒ या वै वर्ष्या॒स्ताः॥११॥

आपो॑ दे॒वीर्बृ॑ह॒तीर्वि॒श्वश॑म्भुवो॒ यदे॒तद्यजु॒र्न ब्रू॒याद्दि॒व्या आपोऽशा॑न्ता इ॒मल्लोँ॒कमा ग॑च्छेयु॒रापो॑ देवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुव॒ इत्या॑हा॒स्मा ए॒वैना॑ लो॒काय॑ शमयति॒ तस्मा॑च्छा॒न्ता इ॒मल्लोँ॒कमा ग॑च्छन्ति॒ द्यावा॑पृथि॒वी इत्या॑ह॒ द्यावा॑पृथि॒व्योर्हि य॒ज्ञ उ॒र्व॑न्तरि॑ख्ष॒मित्या॑हा॒न्तरि॑ख्षे॒ हि य॒ज्ञो बृह॒स्पति॑र्नो ह॒विषा॑ वृधातु॥१२॥

इत्या॑ह॒ ब्रह्म॒ वै दे॒वाना॒म्बृह॒स्पति॒र्ब्रह्म॑णै॒वास्मै॑ य॒ज्ञमव॑ रुन्द्धे॒ यद्ब्रू॒याद्वि॑धे॒रिति॑ यज्ञस्था॒णुमृ॑च्छेद्वृधा॒त्वित्या॑ह यज्ञस्था॒णुमे॒व परि॑ वृणक्ति प्र॒जाप॑तिर्य॒ज्ञम॑सृजत॒ सो॑ऽस्माथ्सृ॒ष्टः परा॑ङै॒थ्स प्र यजु॒रव्ली॑ना॒त्प्र साम॒ तमृगुद॑यच्छ॒द्यदृगु॒दय॑च्छ॒त्तदौ॑द्ग्रह॒णस्यौ॑द्ग्रहण॒त्वमृ॒चा॥१३॥

जु॒हो॒ति॒ य॒ज्ञस्योद्य॑त्या अनु॒ष्टुप्छन्द॑सा॒मुद॑यच्छ॒दित्या॑हु॒स्तस्मा॑ जुहोति य॒ज्ञस्योद्य॑त्यै॒ द्वाद॑श वाथ्सब॒न्धान्युद॑यच्छ॒न्नित्या॑हु॒स्तस्मा॑ दीख्षयन्ति॒ सा वा ए॒षर्ग॑नु॒ष्टुग्वाग॑नु॒ष्टुग्यदे॒तय॒र्चा दी॒ख्षय॑ति वा॒चैवैन॒ꣳ सर्व॑या दीख्षयति॒ विश्वे॑ दे॒वस्य॑ ने॒तुरित्या॑ह

सावि॒त्र्येतेन॒ मर्तो॑ वृणीत स॒ख्यम्॥१४॥

इत्या॑ह पितृदेव॒त्यै॑तेन॒ विश्वे॑ रा॒य इ॑षुध्य॒सीत्या॑ह वैश्वदे॒व्येतेन॑ द्यु॒म्नं वृ॑णीत पु॒ष्यस॒ इत्या॑ह पौ॒ष्ण्येतेन॒ सा वा ए॒षक्सर्वदेव॒त्या॑ यदे॒तय॒र्चा दी॒ख्षय॑ति॒ सर्वा॑भिरे॒वैन॑ दे॒वता॑भिर्दीख्षयति स॒प्ताख्ष॑रम्प्रथ॒मम्प॒दम॒ष्टाख्ष॑राणि॒ त्रीणि॒ यानि॒ त्रीणि॒ तान्य॒ष्टावुप॑ यन्ति॒ यानि॑ च॒त्वारि॒ तान्य॒ष्टौ यद॒ष्टाख्ष॑रा॒ तेन॑॥१५॥

गा॒य॒त्री यदेका॑दशाख्षरा॒ तेन॑ त्रि॒ष्टुग्यद्द्वाद॑शाख्षरा॒ तेन॒ जग॑ती॒ सा वा ए॒षक्सर्वा॑णि॒ छन्दा॑ꣳसि॒ यदे॒तय॒र्चा दी॒ख्षय॑ति॒ सर्वे॑भिरे॒वैनं॒ छन्दो॑भिर्दीख्षयति स॒प्ताख्ष॑रम्प्रथ॒मम्प॒दꣳ स॒प्तप॑दा॒ शक्व॑री प॒शवः॒ शक्व॑री प॒शूने॒वाव॑ रुन्द्ध एक॑स्माद॒ख्षरा॒दना॑प्तम्प्रथ॒मम्प॒दन्तस्मा॒द्यद्वा॒चोऽना॑प्त॒न्तन्म॑नु॒ष्या॑ उप॑ जीवन्ति पू॒र्णया॑ जुहोति पू॒र्ण इ॑व॒ हि प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाप॑ते॒राप्त्यै॒ न्यू॒नया जुहोति॒ न्यू॒नाद्धि प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा असृ॑जत प्र॒जाना॒ꣳ सृष्ट्यै॑॥१६॥

अ॒ग्नये॒ ता वृ॑धात्वृ॒चा स॒ख्यन्तेन॑ जुहोति॒ पञ्च॑दश च॥२॥॥ [२]

ऋ॒क्सा॒मे वै दे॒वेभ्यो॑ य॒ज्ञायाति॑ष्ठमाने॒ कृष्णो॑

रूपं कृत्वापक्रम्यातिष्ठतान्तेऽमन्यन्त यं वा इमे उपावथर्स्यतः स इदं भविष्यतीति ते उपामन्त्रयन्त ते अहोरात्रयोर्महिमानमपनिधाय देवानुपावर्तेतामेष वा ऋचो वर्णो यच्छुक्लं कृष्णाजिनस्यैष साम्नो यत्कृष्णमृक्सामयोः शिल्पे स्थ इत्याहर्क्सामे एवाव रुन्ध एषः॥१७॥

वा अह्नो वर्णो यच्छुक्लं कृष्णाजिनस्यैष रात्रिया यत्कृष्णं यदेवैनयोस्तत्र न्यक्तं तदेवाव रुन्द्धे कृष्णाजिनेन दीख्षयति ब्रह्मणो वा एतद्रूपं यत्कृष्णाजिनम्ब्रह्मणैवैनं दीख्षयतीमान्धियꣳ शिख्षमाणस्य देवेत्याह यथायजुरेवैतद्भर्भो वा एष यद्दीख्षित उल्बं वासः प्रोर्णुते तस्मात्॥१८॥

गर्भाः प्रावृता जायन्ते न पुरा सोमस्य क्रयादपोर्णवीत यत्पुरा सोमस्य क्रयादपोर्णवीत गर्भाः प्रजानां परापातुकाः स्युः क्रीते सोमेऽपोर्णुते जायत एव तदथो यथा वसीयाꣳसम्प्रत्यपोर्णुते तादृगेव तदङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्त ऊर्जं व्यभजन्त ततो यदत्यशिष्यत ते शरा अभवन्नूर्ग्वै शरा यच्छरमयीं॥१९॥

मेखला भवत्यूर्जमेवाव रुन्द्धे मध्यतः सन्नह्यति मध्यत

एवास्मा ऊर्जं दधाति तस्मान्मध्यत ऊर्जा भुञ्जत ऊर्ध्वं वै पुरुषस्य नाभ्यै मेध्यमवाचीनममेध्यं यन्मध्यतः संनह्यति मेध्यं चैवास्यामेध्यं च व्यावर्तयतीन्द्रो वृत्राय वज्रम्प्राहरथ्स त्रेधा व्यभवथ्स्फ्यस्तृतीयꣳ रथस्तृतीयं यूपस्तृतीयम्॥२०॥

येऽन्तःशरा अशीर्यन्त ते शरा अभवन्तच्छराणाꣳ शरत्वं वज्रो वै शराः ख्षुत्खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो यच्छरमयी मेखला भवति वज्रेणैव साख्षात्ख्षुधम्भ्रातृव्यम्मध्यतोऽपहते त्रिवृद्भवति त्रिवृद्वै प्राणस्त्रिवृतमेव प्राणम्मध्यतो यजमाने दधाति पृथ्वी भवति रज्जूनाव्यावृत्त्यै मेखलया यजमानन्दीख्षयति योक्त्रेण पत्नीम्मिथुनत्वाय॥२१॥

यज्ञो दख्षिणामभ्यध्यायत्ताꣳ समभवत्तदिन्द्रोऽचायथ्सो-ऽमन्यत यो वा इतो जनिष्यते स इदम्भविष्यतीति ताम्प्राविशत्तस्या इन्द्र एवाजायत सोऽमन्यत यो वै मदितोऽपरो जनिष्यते स इदम्भविष्यतीति तस्या अनुमृश्य योनिमाच्छिनथ्सा सूतवशाभवत्तथ्सूतवशायै जन्म॥२२॥

ताꣳ हस्ते न्यवेष्टयत ताम्मृगेषु न्यदधाथ्सा कृष्णविषाणाभवदिन्द्रस्य योनिरसि मा मा हिꣳसीरिति

कृष्णविषाणाम्प्र यच्छति सयोनिमेव यज्ञं करोति सयोनिन्दख्षिणा ँ सयोनिमिन्द्र ँ सयोनित्वाय कृष्यै त्वा सुस्स्याया इत्याह तस्मादकृष्टपच्या ओषधयः पच्यन्ते सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्य इत्याह तस्मादोषधयः फलं गृह्णन्ति यद्धस्तेन॥२३॥

कण्डूयेत पामनम्भावुकाः प्रजाः स्युर्यथ्स्मयेत नग्नम्भावुकाः कृष्णविषाणया कण्डूयतेऽपिगृह्य स्मयते प्रजानां गोपीथाय न पुरा दख्षिणाभ्यो नेतोः कृष्णविषाणामवचृतेद्यत्पुरा दख्षिणाभ्यो नेतोः कृष्णविषाणामवचृतेद्योनिः प्रजानां परापातुका स्यान्नीतासु दख्षिणासु चात्वाले कृष्णविषाणाम्प्रास्यति योनिर्वै यज्ञस्य चात्वालं योनिः कृष्णविषाणा योनावेव योनिन्दधाति यज्ञस्य सयोनित्वाय॥२४॥

रुन्ध एष तस्माच्छरमयी यूपस्तृतीयम्मिथुनत्वाय जन्म हस्तेनाष्टाचत्वारि ँ शच्च॥३॥॥[३]

वाग्वै देवेभ्योऽपाक्रामद्यज्ञायातिष्ठमाना सा वनस्पतीन्प्राविश वाग्वनस्पतिषु वदति या दुन्दुभौ या तूणवे या वीणायां यद्दीक्षितदण्डम्प्रयच्छति वाचमेवाव रुन्द्ध औदुम्बरो

भवत्यूग्र्वा उदुम्बर ऊर्जमेवाव रुन्द्धे मुखेन सम्मितो भवति मुखत एवास्मा ऊर्जं दधाति तस्मान्मुखत ऊर्जा भुञ्जते॥२५॥

क्रीते सोमे मैत्रावरुणाय दण्डम्प्र यच्छति मैत्रावरुणो हि पुरस्तादृत्विग्भ्यो वाचं विभजति तामृत्विजो यजमाने प्रति ष्ठापयन्ति स्वाहा यज्ञम्मनसेत्याह मनसा हि पुरुषो यज्ञमभिगच्छति स्वाहा द्यावापृथिवीभ्यामित्याह द्यावापृथिव्योर्हि यज्ञः स्वाहोरोरन्तरिक्षादित्याहान्तरिक्षे हि यज्ञः स्वाहा यज्ञं वातादारभ इत्याहायम्॥२६॥

वाव यः पवते स यज्ञस्तमेव साख्षादा रभते मुष्टी करोति वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्या अदीक्ष्षिष्टायम्ब्राह्मण इति त्रिरुपाꣳश्वाह देवेभ्य एवैनम्प्राह त्रिरुच्चैरुभयेभ्य एवैनं देवमनुष्येभ्यः प्राह न पुरा नख्षत्रेभ्यो वाचं वि सृजेद्यत्पुरा नख्षत्रेभ्यो वाचं विसृजेद्यज्ञं विच्छिन्द्यात्॥२७॥

उदितेषु नख्षत्रेषु व्रतं कृणुतेति वाचं वि सृजति यज्ञव्रतो वै दीक्ष्षितो यज्ञमेवाभि वाचं वि सृजति यदि विसृजेद्वैष्णवीमृचमनु ब्रूयाद्यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैव यज्ञꣳ

सं तनोति दैवीन्धियम्मनामह इत्याह यज्ञमेव तन्म्रदयति सुपारा नो असद्वश इत्याह व्युष्टिमेवाव रुन्द्धे॥२८॥

ब्रह्मवादिनो वदन्ति होतव्यं दीख्षितस्य गृहा(३)इ न होतव्या(३)मिति हविर्वै दीख्षितो यज्जुहुयाद्यजमानस्यावदाय जुहुयाद्यन्न जुहुयाद्यज्ञपरुरन्तरियाद्ये देवा मनोजाता मनोयुज इत्याह प्राणा वै देवा मनोजाता मनोयुजस्तेष्वेव परोख्षं जुहोति तन्नेव हुतं नेवाहुत ँ स्वपन्तं वै दीख्षित ँ रख्षा ँसि जिघा ँसन्त्यग्निः॥२९॥

खलु वै रख्षोहाग्ने त्व ँ सु जागृहि वय ँ सु मन्दिषीमहीत्याहाग्निमेवाधिपां कृत्वा स्वपिति रख्षसामपहत्या अव्रत्यमिव वा एष करोति यो दीख्षितः स्वपिति त्वमग्ने व्रतपा असीत्याहाग्निर्वै देवानां व्रतपतिः स एवैनं व्रतमालम्भयति देव आ मर्त्येष्वेत्याह देवः॥३०॥

ह्येष सन्मर्त्येषु त्वं यज्ञेष्वीड्य इत्याहैत ँ हि यज्ञेष्वीड्ते-ऽप वै दीख्षिताथ्सुषुपुष इन्द्रियं देवताः क्रामन्ति विश्वे

देवा अभि मामावृत्रन्नित्याहेन्द्रियेणैवैनं देवताभिः सं नयति यदेतद्यजुर्न ब्रूयाद्यावत एव पशूनभि दीख्षेत तावन्तोऽस्य पशवः स्यू रास्वेयत्॥३१॥

सोमा भूयो भरेत्याहापरिमितानेव पशूनव रुन्द्धे चन्द्रमसि मम भोगाय भवेत्याह यथादेवतमेवैनाः प्रति गृह्णाति वायवे त्वा वरुणाय त्वेति यदेवमेता नानुदिशेदयथादेवतं दख्षिणा गमयेदा देवताभ्यो वृश्च्येत यदेवमेता अनुदिशति यथादेवतमेव दख्षिणा गमयति न देवताभ्य आ॥३२॥

वृश्च्यते देवीरापो अपां नपादित्याह यद्वो मेध्यं यज्ञियꣳ सदेवं तद्वो माव क्रमिषमिति वावैतदाहाच्छिन्नं तन्तुम्पृथिव्या अनु गेषमित्याह सेतुमेव कृत्वात्येति॥३३॥

भुञ्जतेऽयञ्छिन्द्याद्रुन्धेऽग्निराह देव इयदेवताभ्य आ त्रयस्त्रिꣳशच्च॥४॥॥ [४]

देवा वै देवयजनमध्यवसाय दिशो न प्राजानन्तेऽन्यो न्यमुपाधावन्त्वया प्र जानाम त्वयेति तेऽदित्याꣳ समध्रियन्त त्वया प्र जानामेति साब्रवीद्वरं वृणे मत्प्रायणा एव वो यज्ञा मदुदयना अस्न्निति तस्मादादित्यः प्रायणीयो यज्ञानामादित्य उदयनीयः पञ्च देवता यजति पञ्च दिशो

दिशाम्प्रज्ञात्यै॥३४॥

अथो पश्चाँख्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञमेवाव रुन्द्धे पथ्याः स्वस्तिमयजन्प्राचीमेव तया दिशम्प्राजानन्नग्निना दख्षिणा सोमेन प्रतीचीः सवित्रोदीचीमदित्योर्ध्वाम्पथ्याः स्वस्तिं यजति प्राचीमेव तया दिशम्प्र जानाति पथ्याः स्वस्तिमिष्ट्वाग्नीषोमौ यजति चख्षुषी वा एते यज्ञस्य यदग्नीषोमौ ताभ्यामेवानु पश्यति॥३५॥

अग्नीषोमाविष्ट्वा सवितारं यजति सवितृप्रसूत एवानु पश्यति सवितारमिष्ट्वादितिं यजतीयं वा अदितिरस्यामेव प्रतिष्ठायानु पश्यत्यदितिमिष्ट्वा मारुतीमृचमन्वाह मरुतो वै देवानां विशो देवविशं खलु वै कल्पमानम्मनुष्यविश-मनु कल्पते यन्मारुतीमृचमन्वाह विशां क्लृप्त्यै ब्रह्मवादिनो वदन्ति प्रयाजवदननूयाजम्प्रायणीयं कार्यमनूयाजवत्॥३६॥

अप्रयाजमुदयनीयमितीमे वै प्रयाजा अमी अनूयाजाः सैव सा यज्ञस्य संततिस्तत्तथा न कार्यमात्मा वै प्रयाजाः प्रजानूयाजा यत्प्रयाजानन्तरियादात्मानमन्तरियाद्यदनूयाजानन्न खलु वै यज्ञस्य वितत्तस्य न क्रियते तदनु यज्ञः परा भवति

य॒ज्ञम्प॑रा॒भव॑न्तं॒ यज॑मा॒नोऽनु॑॥३७॥

परा॑ भवति प्रया॒जव॑देवानूया॒जव॑त्प्राय॒णीयं॑ का॒र्यम्प्रया॒जव॑दनु नात्मान॑मन्त॒रेति॒ न प्र॒जां न य॒ज्ञः प॑रा॒भव॑ति॒ न यज॑मानः प्राय॒णीय॑स्य निष्का॒स उ॑दय॒नीय॑म॒भि निर्व॑पति॒ सैव सा य॒ज्ञस्य॒ संत॑ति॒र्याः प्रा॑य॒णीय॑स्य या॒ज्या॑ यत्ता उ॑दय॒नीय॑स्य या॒ज्याः॑ कु॒र्यात्परा॑ङ॒मुं लो॒कमा रो॑हेत्प्र॒माय॑ुकः स्या॒द्याः प्रा॑य॒णीय॑स्य पुरोनुवा॒क्याः॑स्ता उ॑दय॒नीय॑स्य या॒ज्याः॑ करोत्य॒स्मिन्ने॒व लो॒के प्रति॑ तिष्ठति॥३८॥

प्रज्ञा॑त्यै पश्यत्यनूया॒जव॒द्यज॑मा॒नोऽनु॑ पुरोनुवा॒क्याः॑स्ता अ॒ष्टौ च॑॥५॥॥ [५]

क॒द्रूश्च॒ वै सु॑प॒र्णी चा॑त्मरू॒पयो॑रस्पर्धेता॒ꣳ सा क॒द्रूः सु॑प॒र्णीम॑जय॒त्साब्र॑वीत्तृ॒तीय॑स्यामि॒तो दि॒वि सोम॒स्तमा ह॑र॒ तेना॒त्मानं॒ निष्क्री॑णीष्वेती॒यं वै क॒द्रूर॒सौ सु॑प॒र्णी छन्दा॒ꣳसि सौपर्ण॒याः साब्र॑वीद॒स्मै वै पि॒तरौ॑ पु॒त्रान्बि॑भृतस्तृ॒तीय॑स्यामि॒तो दि॒वि सोम॒स्तमा ह॑र॒ तेना॒त्मानं॒ निष्क्री॑णीष्व॥३९॥

इति॑ मा क॒द्रूर॑वोच॒दिति॒ जग॒त्युद॑पत॒च्चतु॑र्दशाख्षरा स॒ती साप्रा॑प्य॒ न्य॑वर्तत॒ तस्यै॒ द्वे अ॒ख्षरे॑ अमीयेता॒ꣳ सा प॒शुभि॑श्च दी॒ख्षया॒ चाग॑च्छ॒त्तस्मा॒ज्जग॑ती॒ छन्द॑साम्पश॒व्य॑तमा॒

तस्मा॑त्पशु॒मन्तं॑ दी॒क्ष्योप॑ नमति त्रि॒ष्टुगुद॑पत॒न्त्रयो॑दशाक्ष॒रा स॒ती साप्रा॑प्य॒ न्य॑वर्तत॒ तस्यै॒ द्वे अ॒क्षरे॑ अमीयेता॒ꣳ सा दक्षि॑णाभिश्च॥४०॥

तप॑सा॒ चाग॑च्छ॒त्तस्मा॑त्त्रि॒ष्टुभो॑ लो॒के माध्य॑दिने॒ सव॑ने॒ दक्षि॑णा नीयन्त ए॒तत्खलु॒ वाव तप॒ इत्या॑हु॒र्यः स्वं ददा॒तीति॑ गाय॒त्र्युद॑पत॒च्चतु॑रक्ष॒रा स॒त्य॑जया॒ ज्योति॑षा॒ तम॑स्या अ॒जाभ्य॑रुन्द्ध॒ तद॒जाया॑ अज॒त्वꣳ सा सोमं॒ चाह॑रच्च॒त्वारि॑ चा॒क्ष॒रा॑णि साष्टाक्ष॑रा॒ सम॑पद्यत ब्रह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति॥४१॥

कस्मा॑थ्स॒त्याद्गा॑य॒त्री कनि॑ष्ठा॒ छन्द॑साꣳ स॒ती य॑ज्ञमु॒खम्परी॑या॒येति॒ यदे॒वादः सोम॒माह॑र॒त्तस्मा॑द्यज्ञमु॒खम्पर्ये॑त् तस्मा॑त्तेज॒स्विनी॑तमा प॒द्भ्यां द्वे सव॑ने स॒मगृ॑ह्णा॒न्मुखे॒नैकं॒ यन्मुखे॑न स॒मगृ॑ह्णा॒त्तद॑धय॒त्तस्मा॒द्द्वे सव॑ने शु॒क्रव॑ती प्रातःसव॒नं च॒ माध्य॑दिनं च॒ तस्मा॑त्तृतीयसव॒न ऋ॑जी॒षम॒भि षु॑ण्वन्ति धी॒तमि॑व॒ हि मन्य॑न्ते॥४२॥

आ॒शिर॒मव॑ नयति सशुक्र॒त्वायाथो॒ सम्भ॑रत्ये॒वैन॒त्तꣳ सोम॑माह्रि॒यमा॑णं गन्ध॒र्वो वि॒श्वाव॑सुः॒ पर्य॑मुष्णा॒त्स ति॒स्रो

रात्रीः परिमुषितोऽवसत्तस्मात्तिस्रो रात्रीः क्रीतः सोमो वसति ते देवा अब्रुवन्थ्स्त्रीकामा वै गन्धर्वाः स्त्रिया निष्क्रीणामेति ते वाचꣳ स्त्रियमेकहायनीं कृत्वा तया निरक्रीणन्थ्सा रोहिद्रूपं कृत्वा गन्धर्वेभ्यः॥४३॥

अपक्रम्यातिष्ठत्तद्रोहितो जन्म ते देवा अब्रुवन्नप युष्मदक्रमीन्नास्मानुपावर्तते वि ह्वयामहा इति ब्रह्म गन्धर्वा अवदन्नगायं देवाः सा देवान्गायत उपावर्तत तस्माद्गायन्तꣳ स्त्रियः कामयन्ते कामुका एनꣳ स्त्रियो भवन्ति य एवं वेदाथो य एवं विद्वानपि जन्येषु भवति तेभ्य एव ददत्युत यद्बहुतयाः॥४४॥

भवन्त्येकहायन्या क्रीणाति वाचैवैनꣳ सर्वया क्रीणाति तस्मादेकहायना मनुष्या वाचं वदन्त्यकूटयाऽकर्णयाऽकाणयाऽश्लोणयाऽसप्तशफया क्रीणाति सर्वयैवैनं क्रीणाति यच्छ्वेतया क्रीणीयाद्दुश्चर्मा यजमानः स्याद्यत्कृष्णयानुस्तरणी स्यात्प्रमायुको यजमानः स्याद्यद्विरूपया वात्रघ्नी स्यात्स वान्यं जिनीयात्तं वान्यो जिनीयादरुणया पिङ्गाक्ष्या क्रीणात्येतद्वै सोमस्य रूपꣳ स्वयैवैनं देवतया

क्रीणाति॥४५॥

निष्क्रीणीष्व दक्षिणाभिश्च वदन्ति मन्यन्ते गन्धर्वेभ्यो बहुतयाः पिङ्गाक्ष्या दश च॥६॥॥[६]

तद्धिरण्यमभवत्तस्मादद्भ्यो हिरण्यम्पुनन्ति ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्माथ्सत्यादनस्थिकेन प्रजाः प्रवीयन्तेऽस्थन्वतीर्जायन्त इति यद्धिरण्यं घृतेऽवधाय जुहोति तस्मादनस्थिकेन प्रजाः प्र वीयन्तेऽस्थन्वतीर्जायन्त एतद्वा अग्नेः प्रियं धाम यद्घृतं तेजो हिरण्यमियं ते शुक्र तनूरिदं वर्च इत्याह सतेजसमेवैनꣳ सतनुम्॥४६॥

करोत्यथो सम्भरत्येवैनं यदबद्धमवदध्याद्गर्भाः प्रजानां परापातुकाः स्युर्बद्धमव दधाति गर्भाणां धृत्यै निष्टर्क्यम्बध्नाति प्रजानां प्रजननाय वाग्वा एषा यथ्सोमक्रयणी जूरसीत्याह यद्धि मनसा जवते तद्वाचा वदति धृता मनसेत्याह मनसा हि वाग्धृता जुष्टा विष्णव इत्याह॥४७॥

यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञायैवैनां जुष्टां करोति तस्यास्ते सत्यसवसः प्रसव इत्याह सवितृप्रसूतामेव वाचमव रुन्द्धे काण्डेकाण्डे वै क्रियमाणे यज्ञꣳ रख्षाꣳसि जिघाꣳसन्त्येष खलु वा अरख्षोहतः पन्था योऽग्नेश्च सूर्यस्य च सूर्यस्य

चख्षुरारुहमग्नेरक्ष्णः कनीनिकामित्याह य एवारख्षोहतः पन्थास्तꣳ समारोहति॥४८॥

वाग्वा एषा यथ्सोमक्रयणी चिदसि मनासीत्याह शास्त्येवैनामेतत्तस्माच्छिष्टाः प्रजा जायन्ते चिदसीत्याह यद्धि मनसा चेतयते तद्वाचा वदति मनासीत्याह यद्धि मनसाभिगच्छति तत्करोति धीरसीत्याह यद्धि मनसा ध्यायति तद्वाचा॥४९॥

वदति दख्षिणासीत्याह दख्षिणा ह्येषा यज्ञियासीत्याह यज्ञियामेवैनां करोति ख्षत्रियासीत्याह ख्षत्रिया ह्येषादितिरस्युभयतःशीर्ष्णीत्याह यदेवादित्यः प्रायणीयो यज्ञानामादित्य उदयनीयस्तस्मादेवमाह यदबद्धा स्यादयता स्याद्यत्पदिबद्धानुस्तरणी स्यात्प्रमायुको यजमानः स्यात्॥५०॥

यत्कर्णगृहीता वार्त्रघ्नी स्यात्स वान्यं जिनीयात्तं वान्यो जिनीयान्मित्रस्त्वा पदि बध्नात्वित्याह मित्रो वै शिवो देवानान्तेनैवैनां पदि बध्नाति पूषाध्वनः पात्वित्याहेयं वै पूषेमामेवास्या अधिपामकः समष्ट्या

इन्द्रा॒याध्य॑ख्षा॒येत्या॒हेन्द्र॑मे॒वास्या॒ अध्य॑ख्षं करोति॥५१॥

अनु॑ त्वा मा॒ता म॑न्यता॒मनु॑ पि॒तेत्या॒हानु॑मतयै॒वैन॑या क्रीणाति॒ सा दे॑वि दे॒वमच्छे॒हीत्या॑ह दे॒वी ह्ये॑षा दे॒वः सोम॒ इन्द्रा॑य॒ सोम॒मित्या॒हेन्द्रा॑य॒ हि सोम॑ आह्रि॒यते॒ यदे॒तद्यजु॒र्न ब्रू॒यात्परा॑ञ्च्ये॒व सो॑म॒क्रय॑णीयाद्रु॒द्रस्त्वा व॑र्तय॒त्वित्या॑ह रु॒द्रो वै क्रू॒रः॥५२॥

दे॒वाना॒न्तमे॒वास्यै॑ प॒रस्ता॑द्दधा॒त्यावृ॑त्त्यै क्रू॒रमि॑व॒ वा ए॒तत्क॑रोति॒ यद्रु॒द्रस्य॑ की॒र्तय॑ति मि॒त्रस्य॑ प॒थेत्या॑ह॒ शान्त्यै॑ वा॒चा वा ए॒ष वि क्री॑णीते॒ यः सो॑म॒क्रय॑ण्या स्व॒स्ति सोम॑सखा॒ पुन॒रेहि॑ स॒ह र॒य्येत्या॑ह वा॒चैव वि॒क्रीय॒ पुन॑रा॒त्मन्वाचं॑ ध॒त्तेऽनु॑पदासुकास्य॒ वाग्भ॑वति॒ य ए॒वं वेद॑॥५३॥

सत॑नु॑ विष्णव॒ इत्या॑ह स॒मारो॑हति॒ ध्याय॑ति॒ तद्वा॒चा यज॑मानः स्यात्करोति क्रू॒रो वेद॑॥७॥॥ [७]

षड्व॒दान्यनु॒ नि क्रा॑मति षड॒हं वाङ्गाति॑ वदत्यु॒त स॑वथ्स॒रस्यायं॑ने॒ याव॑त्ये॒व वाक्तामव॑ रुन्द्धे सप्त॒मे प॒दे जु॑होति स॒प्तप॑दा॒ शक्व॑री प॒शवः॒ शक्व॑री प॒शूने॒वाव॑ रुन्द्धे स॒प्त

ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त छन्दाꣳस्युभयस्यावरुद्ध्यै वस्व्यसि रुद्रासीत्याह रूपमेवास्या एतन्महिमानम्॥५४॥

व्याचष्टे बृहस्पतिस्त्वा सुम्ने रण्वत्वित्याह ब्रह्म वै देवानाम्बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै पशूनव रुन्द्धे रुद्रो वसुभिरा चिकेत्वित्याहावृत्त्यै पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्ना जिघर्मि देवयजन इत्याह पृथिव्या ह्येष मूर्धा यद्देवयजनमिडायाः पद इत्याहेडायै ह्येतत्पदं यथ्सोमक्रयण्यै घृतवति स्वाहा॥५॥

इत्याह यदेवास्यै पदाद्घृतमपीड्यत तस्मादेवमाह यदध्वर्युरनग्नावाहुतिं जुहुयादन्धोऽध्वर्युः स्याद्रख्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युरहिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निवत्येव जुहोति नान्धोऽध्वर्युर्भवति न यज्ञꣳ रख्षाꣳसि घ्नन्ति काण्डेकाण्डे वै क्रियमाणे यज्ञꣳ रख्षाꣳसि जिघाꣳसन्ति परिलिखितꣳ रख्षः परिलिखिता अरातय इत्याह रख्षसामपहत्यै॥५६॥

इदमहꣳ रख्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इत्याह द्वौ वाव पुरुषौ यं चैव द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि तयोरेवानन्तरायं ग्रीवाः कृन्तति पशवो वै सोमक्रयण्यै पदं यावत्त्मूतꣳ सं वपति पशूनेवाव रुन्द्धेऽस्मे राय इति सं

वंपत्यात्मानंमेवाध्वर्युः॥५७॥

पशुभ्यो नान्तरैति त्वे राय इति यजमानाय प्र यच्छति यजमान एव रयिन्दधाति तोते राय इति पत्नीया अर्धो वा एष आत्मनो यत्पत्नी यथा गृहेषु निधत्ते तादृगेव तत्त्वष्टीमती ते सपेयेत्याह त्वष्टा वै पशूनाम्मिथुनानाꣳ रूपकृद्रूपमेव पशुषु दधात्यस्मै वै लोकाय गार्हपत्य आधीयतेऽमुष्मा आहवनीयो यद्गार्हपत्य उपवपेदस्मिल्लोँके पशुमान्थ्स्याद्यदाहवनीयेऽमुष्मिंल्लोँके पशुमान्थ्स्यादुभयोरुपवपत्युभयोरेवैनंल्लोँकयोः पशुमन्तं करोति॥५८॥

मुहिमानꣳ स्वाहापहत्या अध्वर्युर्धीयते चतुर्विꣳशतिश्च॥८॥॥ [८]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति विचित्यः सोमा (३) न विचित्या (३) इति सोमो वा ओषधीनाꣳ राजा तस्मिन् यदापन्नं ग्रसितमेवास्य तद्यद्विचिनुयाद्यथास्याद्ग्रसितं निष्खिदति तादृगेव तद्यन्न विचिनुयाद्यथाख्षन्नापन्नं विधावति तादृगेव तत्ख्षोधुकोऽध्वर्युः स्यात्ख्षोधुको यजमानः सोमविक्रयिन्थ्सोमꣳ शोधयेत्येव ब्रूयाद्यदीतरम्॥५९॥

यदीतरमुभयेनैव सोमविक्रयिणमर्पयति तस्माथ्सोमविक्रयी

ख्षोधुंकोऽरुणो ह स्माहौपवेशिः सोमक्रयण एवाहं तृतीयसवनमव रुन्ध इति पशूनां चर्मन्मिमीते पशूनेवाव रुन्द्धे पशवो हि तृतीयꣳ सवनं यङ्कामयेतापशुः स्यादित्यृख्षतस्तस्य मिमीतख्षं वा अपशव्यमपशुरेव भवति यं कामयेत पशुमान्थ्स्याँत्॥६०॥

इति लोमतस्तस्य मिमीतेतद्वै पशूनाꣳ रूपꣳ रूपेणैवास्मै पशूनव रुन्द्धे पशुमानेव भवत्यपामन्तँ क्रीणाति सरसमेवैनं क्रीणात्यमात्योऽसीत्याहामैवैनं कुरुते शुक्रस्ते ग्रह इत्याह शुक्रो ह्यस्य ग्रहोऽनसाच्छं याति महिमानमेवास्याच्छं यात्यनसा॥६१॥

अच्छं याति तस्मादनोवाह्यꣳ समे जीवनं यत्र खलु वा एतꣳ शीर्ष्णा हरन्ति तस्माँच्छीर्षहार्यं गिरौ जीवनमभि त्यं देवꣳ सवितारमित्यतिछन्दसर्चा मिमीतेऽतिच्छन्दा वै सर्वाणि छन्दाꣳसि सर्वेभिरेवैनं छन्दोभिर्मिमीते वर्ष्म वा एषा छन्दसां यदतिच्छन्दा यदतिच्छन्दसर्चा मिमीते वर्ष्मैवैनꣳ समानानाँ करोत्येकयैकयोथ्सर्गम्ँ॥६२॥

मिमीतेऽयातयाम्नियायातयाम्नियैवैनम्मिमीते तस्मान्नानावीय

अ॒ङ्गुल॑यः॒ सर्वा॑स्वङ्गु॒ष्ठमुप॒ नि गृ॑ह्णाति॒ तस्मा॑थ्स॒माव॑द्वीर्यो॒-ऽन्याभि॑र॒ङ्गुलि॑भि॒स्तस्मा॒थ्सर्वा॒ अनु॒ सं च॑रति॒ यथ्स॒ह सर्वा॑भि॒र्मिमी॑त॒ सꣳश्लि॑ष्टा अ॒ङ्गुल॑यो जायेर॒न्नेक॑यैकयो॒थ्सर्ग॑म्मिमी॑ तस्मा॒द्विभ॑क्ता जायन्ते॒ पञ्च॒ कृत्वो॒ यजु॑षा मिमीते॒ पञ्चा॑ख्षरा प॒ङ्क्तिः पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञमे॒वाव॑ रुन्द्धे॒ पञ्च॒ कृत्व॑स्तू॒ष्णीम्॥६३॥

दश॒ सम्प॑द्यन्ते॒ दशा॑ख्षरा वि॒राडन्नं॑ वि॒राड्वि॒राजै॒वान्नाद्य॒मव॑ रुन्द्धे॒ यद्यजु॑षा॒ मिमी॑ते भू॒तमे॒वाव॑ रुन्द्धे॒ यत्तू॒ष्णीम्भ॑वि॒ष्यद्यद्वै तावा॑ने॒व सोमः॒ स्याद्याव॑न्त॒म्मिमी॑ते॒ यज॑मानस्यै॒व स्या॒न्नापि॑ सद॒स्या॑नाम्प्र॒जाभ्य॒स्त्वेत्युप॒ समू॑हति सद॒स्या॑ने॒वान्वाभ॑जति॒ वास॒सोप॑ नह्यति सर्वदेव॒त्यं॑ वै॥६४॥

वासः॒ सर्वा॑भिरे॒वैनं॑ दे॒वता॑भिः॒ सम॑र्धयति प॒शवो॒ वै सोमः॑ प्रा॒णाय॒ त्वेत्युप॑ नह्यति प्रा॒णमे॒व प॒शुषु॑ दधाति व्या॒नाय॒ त्वेत्यनु॑ शृन्थति व्या॒नमे॒व प॒शुषु॑ दधाति॒ तस्मा॑थ्स्व॒पन्त॑म्प्रा॒णा न ज॑हति॥६५॥

इत॑रम्पशु॒मान्थ्स्या॑द्या॒त्यन॑सो॒थ्सर्ग॑न्तू॒ष्णीꣳ स॑र्वदेव॒त्यं॑ वै त्रय॑स्त्रिꣳशच्च॥९॥॥ [९]

यत्क॒लया॑ ते श॒फेन॑ ते क्रीणा॒नीति॒ पणे॒तागो॑अर्घ॒ꣳ

सोमं॑ कु॒र्यादगो॑अर्घं॒ यज॑मान॒मगो॑अर्घमध्व॒र्युङ्गोस्तु म॑हि॒मानं॒ नाव॑ तिरे॒द्भवा॑ ते क्रीणा॒नीत्ये॒व ब्रू॑याद्गोअ॒र्घमे॒व सोमं॑ क॒रोति॑ गोअ॒र्घं यज॑मानं गोअ॒र्घम॑ध्व॒र्युन्न गोम॑हि॒मान॒मव॑ तिरत्य॒जया॑ क्रीणाति॒ सत॑पसमे॒वैनं॑ क्रीणाति॒ हिर॑ण्येन क्रीणाति॒ सशु॑क्रमे॒व॥ ६६॥

ए॒नं॒ क्री॒णा॒ति॒ धे॒न्वा क्री॑णाति॒ साशि॑रमे॒वैनं॑ क्रीणात्यृष॒भेण॑ क्रीणाति॒ सेन्द्र॑मे॒वैनं॑ क्रीणात्यन॒डुहा॑ क्रीणाति॒ वह्नि॒र्वा अ॑न॒ड्वान् वह्नि॑नै॒व वह्निं॑ य॒ज्ञस्य॑ क्रीणाति मिथु॒नाभ्यां॑ क्रीणाति मिथु॒नस्याव॑रुद्ध्यै॒ वास॑सा क्रीणाति सर्वदेव॒त्यं॑ वै वासः॒ सर्वा॑भ्य ए॒वैनं॑ दे॒वता॑भ्यः क्रीणाति॒ दश॒ सम्प॑द्यन्ते॒ दशा॑क्ष्वरा वि॒राडन्नं॑ वि॒राड्वि॒राजै॒वान्नाद्य॒मव॑ रुन्द्धे॥ ६७॥

तप॑सस्त॒नूर॑सि प्र॒जाप॑ते॒र्वर्ण॒ इत्या॑ह प॒शुभ्य॑ ए॒व तद॑ध्व॒र्युर्नि ह्नु॑त आ॒त्मनोऽना॑व्रस्काय॒ गच्छ॑ति॒ श्रिय॒म्प्र प॒शूना॑प्नोति॒ य ए॒वं वेद॑ शु॒क्रं ते॑ शु॒क्रेण॑ क्रीणा॒मीत्या॑ह यथाय॒जुरे॒वैतद्देवा वै येन॒ हिर॑ण्येन॒ सोम॒मक्री॑ण॒न्तद॑भी॒षहा॒ पुन॒राद॑दत॒ को हि तेज॑सा विक्रे॒ष्यत॒ इति॒ येन॒ हिर॑ण्येन॥ ६८॥

सोमं॑ क्रीणी॒यात्तद॑भी॒षहा॒ पुन॒रा द॑दीत॒ तेज॑ ए॒वात्मन्ध॑त्ते॒-ऽस्मे ज्योतिः॑ सोमवि॒क्रयिणि॒ तम॒ इत्या॑ह॒ ज्योति॑रे॒व यज॑माने दधाति॒ तम॑सा॒ सोमवि॒क्रयिण॑मर्पयति॒ यदनु॑पग्रथ्य ह॒न्याद्द॑न्द॒शूका॒स्ताꣳ समाꣳ॑ स॒र्पाः स्यु॑रि॒दम॒हꣳ स॒र्पाणां॑ दन्द॒शूका॑नां ग्री॒वा उप॑ ग्रश्ना॒मीत्या॒हाद॑न्दशूका॒स्ताꣳ समाꣳ॑ स॒र्पा भ॑वन्ति॒ तम॑सा सोमवि॒क्रयिण॑ विध्यति॒ स्वान॑॥६९॥

भ्राजेत्या॑हे॒ते वा अ॒मुष्मि॑ँल्लो॒के सोम॑मरख्ष॒न्तेभ्योऽधि॒ सोम॒माह॑रन् यदे॒तेभ्यः॑ सोम॒क्रय॑णा॒न्नानु॑दि॒शेदक्री॑तोऽस्य॒ सोमः॑ स्या॒न्नास्यै॒तेऽमुष्मि॑ँल्लो॒के सोमꣳ॑ रख्षेयु॒र्यदे॒तेभ्यः॑ सोम॒क्रय॑णाननुदि॒शति॑ क्री॒तोऽस्य॒ सोमो॑ भवत्ये॒तेऽस्या॒मुष्मि॑ँल्लो॒के सोमꣳ॑ रख्षन्ति॥७०॥

सशु॑क्रमे॒व रु॑न्ध्य॒ इति॒ येन॒ हिर॑ण्येन॒ स्वान॒ चतु॑श्चत्वारिꣳशच्च॥10॥॥ [१०]

वा॒रु॒णो वै क्री॒तः सोम॒ उप॑नद्धो मि॒त्रो न॒ एहि॒ सुमि॑त्रधा॒ इत्या॑ह॒ शान्त्या॒ इन्द्र॑स्यो॒रुमा वि॑श॒ दख्षि॑ण॒मित्या॑ह दे॒वा वै यꣳ सोम॒मक्री॑ण॒न्तमिन्द्र॑स्यो॒रौ दख्षि॑ण॒ आसा॑दयन्ने॒ष खलु॒ वा ए॒तर्ह्यिन्द्रो॒ यो यज॑ते॒ तस्मा॑दे॒वमा॒होदायु॑षा स्वा॒युषेत्या॑ह दे॒वता॑ ए॒वान्वा॒रभ्योत्॥७१॥

तिष्ठत्युर्वन्तरिक्षमन्विहीत्याहान्तरिक्षदेवत्यो ३ ह्येतर्हि सोमोऽदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद आ सीदेत्याह यथायजुरेवैतद्वि वा एनमेतदर्धयति यद्वारुण५ सन्तम्मैत्रं करोति वारुण्यर्चा सादयति स्वयैवैनं देवतया समर्धयति वाससा पर्यानह्यति सर्वदेवत्यं वै वासः सर्वाभिरेव॥७२॥

एनं देवताभिः समर्धयत्यथो रक्षसामपहत्यै वनेषु व्यन्तरिक्षं ततानेत्याह वनेषु हि व्यन्तरिक्षं तताना वाजमर्वथ्स्वित्याह वाज ३ ह्यर्वथ्सु पयो अघ्न्यास्वित्याह पयो ह्यघ्न्यासु हृथ्सु क्रतुमित्याह हृथ्सु हि क्रतुं वरुणो विक्ष्वग्निमित्याह वरुणो हि विक्ष्वग्निन्दिवि सूर्यम्॥७३॥

इत्याह दिवि हि सूर्य५ सोममद्रावित्याह ग्रावाणो वा अद्रयस्तेषु वा एष सोमं दधाति यो यजते तस्मादेवमाहोदुत्यं जातवेदसमिति सौर्यर्चा कृष्णाजिनम्प्रत्यानह्यति रक्षसामपहत्या उस्रावेतं धूर्षाहावित्याह यथायजुरेवैतत्प्रच्यवस्व भुवस्पत इत्याह भूतानाँ ५ हि॥७४॥

एष पतिर्विश्वान्यभि धामानीत्याह विश्वानि ह्ये ३ षोऽभि धामानि प्रच्यवते मा त्वा परिपरी

विददित्याह यदेवादः सोममाह्रियमाणं गन्धर्वो विश्वावसुः पर्यमुष्णात्तस्मादेवमाहापरिमोषाय यजमानस्य स्वस्त्ययन्यसीत यजमानस्यैवैष यज्ञस्यान्वारम्भोऽनवच्छित्त्यै वरुणो वा एष यजमानमभ्यैति यत्॥ ७५॥

क्रीतः सोम उपनद्धो नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे इत्याह शान्त्या आ सोमं वहन्त्यग्निना प्रति तिष्ठते तौ सम्भवन्तौ यजमानमभि सम्भवतः पुरा खलु वावैष मेधायात्मानमारभ्य चरति यो दीक्षितो यदग्नीषोमीयम्पशुमालभत आत्मनिष्क्रयण एवास्य स तस्मात्तस्य नाश्यम्पुरुषनिष्क्रयण इव ह्यथो खल्वाहुरग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो वृत्रमहन्निति यदग्नीषोमीयम्पशुमालभते वार्त्रघ्न एवास्य स तस्माद्वाश्यं वारुण्यर्चा परि चरति स्वयैवैनं देवतया परि चरति॥ ७६॥

अन्वारभ्योथ्सर्वाभिरेव सूर्यं भूतानाꣳ ह्येति यदाहुः सप्तविꣳशतिश्च॥11॥॥ [११]

यदुभौ देवासुरा मिथस्तेषाꣳ सुवर्गं यद्वा अनीशानः पुरोहविषि तेभ्यः सोत्तरवेदिर्बद्धं देवस्याभ्रिꣳ शिरो वा एकादश॥11॥ यदुभावित्याह देवानाꣳ यज्ञो देवेभ्यो न रथाय यजमानाय परस्तादर्वाचीन्नवपञ्चाशत्॥59॥ यदुभौ दुह एवैनाम्॥॥ [१२]

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.

GitHub: http://stotrasamhita.github.io | http://github.com/stotrasamhita
Credits: http://stotrasamhita.github.io/about/